

BELGESEL FİLM MÜZİĞİ: ROLLER, YAKLAŞIMLAR, ETKİLER

Mahmut Yavuz TÜRKMEN

Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Hatay, Türkiye
yavuzturkmenn92@gmail.com
Orcid ID: 0000-0001-7828-6553

Sedat CERECİ

Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Hatay, Türkiye
s.cereci@gmail.com
Orcid ID: 0000-0002-3763-6483

Makale Geliş Tarihi: 20.05.2021 **Makale Kabul Tarihi:** 14.10.2021
Makale Türü: Araştırma Makalesi

Atıf: Türkmen, M. Y. & Cerci, S. (2021). Belgesel Film Müziği: Roller, Yaklaşımlar, Etkiler. *Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 18 (48), 43-53.

Öz

Sinemanın ilk döneminde sessiz sinema olarak yol alması, onun sesli bir eşliğe gerek olduğu fikrini doğurmuştur. Bu nedenle ilk filmlerden başlayarak film gösterimlerinde müzik kullanılmaya başlanmıştır. Film müziği, tüm türlerde filmin başlıca yapım unsurlarından ve anlatım araçlarından biridir. Müzik, bir yandan duygusal etkisi, bir yandan da tamamlayıcı ve zemin oluşturan özelliğiyle, tüm film yapımcılarının senaryo ve çekimler kadar önemseydiği yapım materyalidir. Kurgusal filmlerde daha farklı bir anlam taşıyan ve farklı bir işlevle filmde yer alan müzik, belgesel yapımlarda bambaşka bir anlam taşımaktadır. Bu çalışma, belgesel film müziğinin özelliklerini ortaya koyarak belgesel film müziğinin filmin etkisi açısından rolünü vurgulamaktadır. Belgesel filmin konusu ne olursa olsun, müzik konuyu pekiştirmenin yanı sıra, yönetmenin yaklaşımını, filmin mantığını ve iletilerini doğrudan izleyiciye yansıtan öğedir. Çalışmada, değişik film örneklerinden yola çıkılarak belgesel film müziği tartışılmış, müziğin belgesel film için oynadığı rol değerlendirilmiş, belgesel filmde en az senaryo ve çekimler kadar etkin olan rolü vurgulanmıştır. Müzik, belgeselde ritmi belirleyen, yönetmenin yaklaşımını ortaya koyan, filmin iletisini vurgulayan, belgeselden hoş bir tat alınmasını sağlayan unsurdur. Belgesel film müziği, bir anlamda filmin niteliğini belirleyen anahtar öğedir ve belgeseli ortaya çıkaran başat materyallerinden biridir.

Anahtar Sözcükler: Belgesel film, müzik, yaklaşım, etki, rol

DOCUMENTARY FILM MUSIC: ROLES, APPROACHES, EFFECTS

Abstract

The fact that cinema started as a silent cinema in its first period led to the idea that it needed a vocal accompaniment. For this reason, starting from the first movies, music has been used in movie screenings. The soundtrack is one of the main production elements and means of expression of the film in all genres. Music, with its emotional effect on the one hand, and its complementary and ground-forming feature on the other, is the production material that all filmmakers care about as much as the script and shootings. Music, which has a different meaning in fictional films and takes place in the film with a different function, has a completely different meaning in documentary productions. This study highlights the role of documentary soundtrack in terms of the impact of the film by revealing the characteristics of the documentary soundtrack. Regardless of the subject of the documentary film, music is the element that reflects the director's approach, the logic and messages of the film directly to the audience, as well as reinforcing the subject. In the study, the documentary soundtrack was discussed on the basis of different film examples, the role played by the music for the documentary film was evaluated, the role of the documentary film, which was at least as effective as the script and the shootings, was emphasized. Music is the element that determines the rhythm in the documentary, reveals the director's approach, emphasizes the message of the film, and ensures a pleasant taste from the documentary. Documentary soundtrack, in a sense, is the key element that determines the quality of the film and is one of the principal materials that bring out the documentary.

Keywords: *Documentary film, music, approach, effect, role*

Giriş

Sahne sanatlarının kökeni büyük ölçüde Antik Yunan'a dayanmaktadır. Antik Yunan'daki çeşitli anlatılar, özellikle tanrılar için yapılan şenliklerdeki gösteriler evrilerek modern çağlara kadar gelmiştir (Hartmann, 2015: 707). Antik çağlardan bu yana hemen hemen tüm sahne sanatlarında ve modern çağda elektronik ortamda müzik, anlatıların temel unsurlarından biri olmuştur. Müzik, tek başına bir anlatım aracı olmanın yanında, diğer anlatılara katkıda bulunan, anlatıyı tamamlayan veya anlatının diğer öğeleri kadar anlatım sağlayan unsur olmuştur (Meyer, 2016: 21). Kendine özgü bir anlatım biçimi olan belgesel filmde müzik de kendine özgü bir nitelik taşımaktadır.

Antik Yunan'da müzik ve drama birbirine çok yakın bir ilişki içinde olmuştur. Aynı ilişki, yüzyıllar sonra perdede devinen görüntülerle ona eşlik eden müzik arasında da sürmüştür. Sinemaya sesin gelişimiyle de müziğin işlevi değişmiştir. Müzik, bilindiği gibi insanın duygusal sisteminde çok şeyi harekete geçiren, çok şeyin başlangıcı olan bir etkidir. İnsanların çoğu, bir müzik parçasıyla ağlamakta ya da neşelenmekte, bir şarkıyla âşık olmakta, anıların çoğunu belleklerine ezgiler eşliğinde depolamaktadır. Müziğin görsel çağrışım yapması

da bir tür içsel sinemadır. Müzik, aslında 'müzikal' türün dışında da sinemaya oldukça yaklaşmıştır (Toker, 2003: 97).

Sinemanın da müziğin de çağın koşullarına uyarlanarak geliştiği yıllarda müzik artık, sahne gösterilerinin, pek çok modern sanatın, sinemanın ve medyanın temel unsurlarından biri olmuştur.

Sinemada senaryoda yer alan repliklerin ve efektlerin yanı sıra, filmi oluşturan temel öğelerden biri olan müzik, filmin ritminin ve duygusal etkisinin oluşmasında da başrol oynamaktadır. Yönetmen, müziği kullanarak filmin ritmini belirlemekte ve filmin izleyicideki etkisini oluşturmak için de müziği kullanmaktadır (Jaszoltowski & Riethmüller, 2018: 16). Bu bağlamda müzik, tüm film türlerinde olduğu gibi belgesel filmde de başlıca yapım araçlarından biri olmaktadır.

Kurmaca filmlerle birçok ortak paydayı taşımalarına rağmen, belgesel filmlerin ses tasarımlarında farklı ve değişken geçerliliği olan estetik kurallar vardır. Bu nedenledir ki belgesel filmlerde ses evreni stratejisi, kurmaca filmlere göre belirli farklılıklar taşır. Tüm film türlerinde olduğu gibi belgesel filmlerde de ses tasarımı, anlatılan konu ve görüntüler-le tutarlı bir ses kuşağı yaratma sanatıdır. Bir filmin tarzına, formatına ve hikâyenin ilerlemesine yardımcı olan, yaratıcı nitelikler taşıyan seslerin oluşturulması üzerinden, ses tasarımı, doğru zamanda, doğru yerde, doğru sesi filme yerleştirme sanatı şeklinde de tanımlayabilmek mümkündür (Sözen, 2017: 21).

Belgesel filmin dizgesel bir disipline dönüşmesiyle yapım öğeleri arasına katılan ses ve sesin melodiyle düzenlenmiş biçimi olan müzik, belgeselde ana fikri ve yaklaşımı belirleyen bir başat unsur olarak benimsenmiştir.

Filmsel ses, görme olgusundan daha belirsiz bir nitelik taşıdığı için sahnedeki eylem(ler)in ritmine seyircinin de sürüklenme/katılma olasılığını katlayarak arttırmaktadır. Ses filmin sürükleyici dinamiğidir (Heinze, 2019: 32).

Belgesel film müziği, doğrudan filmin iletisiyle ilgilidir. Yönetmen, filmin metni ve bir anlatım aracı olan görüntüler kadar müzikle de iletisini aktarmaktadır. Belgesel filmin müziği, bir yaklaşım, mantık ve ideolojidir (Hißnauer, 2010: 23). Bir anlamda, belgesel filmin ortaya çıkış tanımlamasıdır.

Belgesel film müziği, filmin nesnel gerçeklikle olduğunu estetik biçimde vurgulayan bir unsurdur. Belgesel filmin gerçekçi yaklaşımını, kurgusal filmin hayalci yaklaşımından ayıran öğedir (Jaksch, 2011: 78). Bu bağlamda, film müziklerinde gerçekçi müzik hayalci müzik ayrımı da ortaya çıkmaktadır.

Belgesel Filmin Niteliği

Belgesel film, yapım süreci en uzun ve en zor film türlerindedir ve John Grierson'a göre yaşanmış gerçekleri yeniden yaratan filmidir (Aitken, 2013: 134).

Belgesel film, bilgi, belge, teknik ve estetiği bir araya getiren tür olmanın yanında, belgelenebilen bir konuyu, bütün ayrıntılarıyla, belgelerle ortaya koyan filmidir. Belgesel filmde, en uzun süren dönem araştırma aşamasıdır. Araştırma aşaması, konuyla ilgili bütün verilerin toplanıp değerlendirildiği süreçtir (Böder &

Pfaf, 2019: 139). Araştırma aşamasında konuyla ilgili tüm belgelere ulaşılması temel amaçtır.

Belgesel film, ekibinde mutlaka uzman ve danışman bulunma zorunluluğu olan türdür. Görüş alınmadan yapılan bir film, ancak bir magazin olmaktadır. Bu nedenle belgesel, mutlaka konuya hâkim, her ayrıntıyı bilen bir uzmanla çalışılan film türüdür. Salt gerçekçi olması nedeniyle belgesel filmde eğlence unsuru bulunmamaktadır (Remter, 2017: 341). Ancak belgesel filmin önemli bir özelliği, görsel estetiğin birincil olarak gözetilmesidir.

Belgesel filmin temel materyalini belgeler ve canlı tanıklar oluşturmaktadır. Ancak belgesel, belge ve gerçeklerden daha fazlasıdır. Belgesel film donanımı içinde, sanatsal görüntüler çekebilen objektif ve ışık bulunmaktadır (Odin, 2002: 53). Her ne kadar belgeselin başlıca malzemesini belgeler oluştursa da sanatsal yan da belgeler kadar değerlidir.

Çekim izinleri belgesel filmin sıkıntılı süreçlerinden biri olmasına rağmen belgesel film sürecinin mutlak aşamalarındandır. Çekimlerden önce çekim yapılacak mekânlarda da mutlaka keşif yapılmaktadır.

Belgesel filmde de bir çekim metni olmadan çekime çıkılmamaktadır. Yönetmene yol gösteren bir metin belgeselin de yola çıkış adımıdır. Narasyon (öyküleme) ise, belgesel filmde sıkça kullanılan bir yöntemdir. Belgeselin konusu bir dış ses veya filmde görünen bir kişi tarafından anlatılmaktadır (Hickethier, 2012: 108). Anlatıcı bazen ünlü bir kişi olurken bazen de konun içinden doğal bir kişi olmaktadır.

Belgesel film metni şiirsel olabilir, ancak ağır sanatsal veya felsefi olması sıkça görülmemektedir. Filmin herhangi bir yerinde de mutlaka kaynaklara yer verilmektedir. Kaynaklardaki bilgilerin metne aktarılmasıyla çekimler başlamaktadır. Metin, çekimler sırasında, mevcut koşullara göre esnetilebilmektedir. Gerçekler sürekli değişmektedir çünkü (Marks, 2020). Belgesel konusuyla ilgili her yeni gelişme de olanaklar ölçüsünde belgesele yansımaktadır.

Belgesel filmde, doğal sesler kadar müzik de tamamlayıcı ve konuyu güçlendirici, yönetmenin yaklaşımlarını vurgulayıcı bir öğedir.

Belgesel Film Müziği

Dünya sinema ve televizyon tarihinde bazı yapımlar müziğiyle akıllarda kalmakta ve müziğiyle anımsanmaktadır. İzleyicilerin Kaptan Cousteau olarak tanıdığı Jacques-Yves Cousteau'nun Calypso adlı gemiyle okyanusları ve denizleri dolaşarak çektiği su altı belgeselleri, fonda yer alan ve okyanusları ve deniz altı yaşamını çağrıştıran müzikle anımsanmaktadır. Cousteau'nun denizlerdeki keşiflerinde çekilen Sessiz Dünya (Monde du Silence, 1956) adlı belgesel film için bestelenen özel müzik, filmdeki gizemli görüntülerin etkisini, keşifler kadar arttırmıştır (Crylen, 2018: 21). Deniz altında kendi ritminde yüzen canlılar ve onların sessiz dünyası, varlıkların ritmiyle örtüşen bir müzikle filmde yerini bulmuştur.

Sinemanın daha ilk yıllarında ortaya çıkan film müziği, dünya belgesel tarihinin ilk filmi olarak kabul edilen filmde de kendini göstermiştir. Belgesel filmlerde müziğin ne denli önemli oluşuna bir örnek olarak yönetmen R. J. Flaherty'in Kuzeyli Nanook (Nanook of the North, 1922) adlı filmi verilmekte, filmin ilgi çekici, gizemli, heyecan verici görüntülerinin anlatımı kendine özgü müzikle güçlenmiştir (Lampe, 2005: 11). 20. Yüzyılın başlarında çekilen ilk belgesel, müzikle birlikte kendini yüzyıl sonrasına taşımış ve ilk günden daha fazla etkiyle insanlara seslenmiştir.

İzleyicilerin belleklerinden hiç çıkmayan ve on yıllar sonra hala fon müziği olarak kullanılan İpek Yolu (Silk Road, 1980) belgeselinin müziği de başarılı belgesel müziği örneklerindedir. Kitaro'nun Japon melodileriyle bestelediği Silk Road (1980), çekimleri ve gösterimi de on yıllar süren İpek Yolu belgeselinin kimliğine dönüşmüş müziktir (Coaldrake, 2012). İzleyiciler, on yıllar sonra bile Kitaro'nun İpek yolu adlı enstrümantal müziğini duyduğunda, belgeselin etkileyici görüntüleri akla gelmekte ve uzak coğrafyaların çekiciliği anımsanmaktadır.

Belgesel sinema tarihinde sözün/konuşmaların hiç kullanılmadığı aykırı örnekler de vardır. Sözelimi, Godfrey Reggio'nun Koyaanisqatsi (1982) ve Powaqqatsi (1988) adlı filmlerinde hiçbir sözel unsura yer verilmemiştir. Bu filmler belgesel/deneyisel tarz olarak değerlendirilebilir. Koyaanisqatsi (1982) seksen yedi dakikalık (feature filmlerle aynı uzunlukta) bir filmdir ve belli bir konusu yoktur. Bakir doğa görüntüleriyle başlayan film, Batı kültürünün ürettiği modern kent yaşamına dair imgelerle devam eder. Kent yaşamının getirdiği hızlanmalar ya da kent yaşamın getirdiği zorunlu yavaşlamalara paralel olarak kamera da yer yer hızlı, yer yer de yavaş çekimlerle anlatıyı oluşturmaktadır (Sözen, 2017: 30). Ömer Lütfi Akad da Dört Mevsim İstanbul (1990) adlı belgesel filminde hiç söz kullanmamış, konuyu müzikle anlatmıştır.

Ertuğrul Karslıoğlu'nun 1988 yılında çektiği Suyla Gelen Kültür ve 1991 yılında çektiği Fırat'ın Türküsü adlı belgeseller de konularından ve görüntülerinden çok, müzikleriyle belleklerde kalan yapımlardır. Türkiye'de belgesel filmin ustalarından sayılan Suha Arın'ın 1976 yılında çektiği Safranbolu'da Zaman adlı belgeselde, eski Safranbolu evlerinin görüntüleriyle bütünleşen duygusal müzik filmin ana unsurlarından biri olarak kullanılmıştır. Yine Suha Arın'ın 1979 yılında çektiği Tahtacı Fatma belgeselinde de, görüntülerle senkronize olarak kullanılan dramatik müzik filme büyük değer katmıştır (Özgen, 2020: 183). Pastoral sekanslarda pastoral müzik, dramatik sekanslarda dramatik müzik, aksiyon içeren planlarda hareketli müzik, belgeselin yapısını tamamlamakta ve güçlendirmektedir.

Belgeselde Müziğin Rolü

Müzik, her bir notası, ölçüsü, satırı, nota dizisi ve ezgileriyle bir gerçeğin anlatım aracıdır. Filmlerde kullanılan müzik de filmin de bir iletişim ve anlatım aracı olması nedeniyle anlatım içinde anlatımdır. Ancak asıl anlatımı mutlaka savunan, güçlendiren, güzelleştiren bir yanı da vardır (Figl, 2019: 153). Belgeselde müzik, öncelikle ritmi belirleyen unsurdur. Filmdeki belirli aralıklarla yinelemeler müzikle belirtilmekte ve müzikle vurgulanmaktadır (Santi & Berner, 2021: 149). Müziğin,

doğası gereği ritme dayalı ezgilerden oluşması, filmin ritmini belirlemesini de sağlamaktadır.

Yönetmenin, çektiği görüntüler karşısındaki duygu ve düşüncelerini en doğru yansıtan araç yine müziktir. Yönetmenin bir sekanda hüzünlenecek çektiği planları hüzünle anlatmayı, bir başka sekanda kızarak çektiği planları kızgınlık duygusuyla izleyiciye aktarabilen en elverişli araç yine müziktir (Rodman, 2021: 411). Yönetmenin izleyiciye aktarmak istediği duygunun, mantığın, yaklaşımın birincil aracı da müziktir. Film yapımında müzik, çoğu zaman sözlerden, görüntülerden daha etkili bir öğedir. Müziğin insan psikolojisini kavrayan etkisi, onu güçlü bir etki aracı yapmaktadır (Allan, 2021: 734). Yönetmen, film mantığını da müziğe yükleyerek, filmin sistematüğını müzikle ortaya koymaya çalışmaktadır.

Belgesel film belgelerden ve gerçeklerden oluşmasına rağmen izleyiciyi etkilemek için filmde oluşturulan mistik ve fantastik atmosfer yine müzikle sağlanmaktadır. Müzik, kurgusal filmlerde olduğu gibi, belgesel filmlerde de mistik ve fantastik etkiler oluşturmaktadır (Way & McKerrell, 2017: 699). Her belgesel film, gerçekleri ortaya koyması nedeniyle, eleştirel özellikler de içermektedir. Belgeselin eleştirel yanı yine müzikle ortaya çıkmakta; öyle ki, protesto eylemi bile müzikle gerçekleşebilmektedir (Zimmermann, 2015: 76). Yönetmenin belgesel için seçtiği müzik, tüm etkilerinin yanı sıra yaratıcılığın da yansımasıdır. Belgeselin içeriğindeki çekici anlatım, yaratıcı etkiler belgeselin müziğiyle güçlenmektedir (Miller, 2019: 350). Belgesel müziği, görüntülerden söyleşilere kadar filmin tüm parçalarını güçlendiren bir etkiye sahiptir.

Görüntülere eşlik etmenin yanında, belgesel müziği, filmdeki ses dengesini kurmaktadır. Anlatım, doğal sesler, söyleşiler gibi değişik seslerin bulunduğu belgeselde müzik, tekdüze konuşmaların veya sürekli doğal seslerin yahut aynı sesle anlatımın arasında, farklı bir renk olarak ses dengesinin oluşmasına yardımcı olmaktadır (Kara & Thain, 2015: 173). Bazı yönetmenler içinde, müzik tam anlamıyla bir kafa karıştırma aracıdır. Özellikle izleyicinin zihninde soru işaretleri bırakmak isteyen, filmin öyküsünde sıklıkla metafor kullanan yönetmenler, farklı bir anlatım yolu olarak müziği kullanmaktadır (Golub & Jarzebowski, 2017: 212). Her türlü etkiyi yaratabilen müzik, ters etkiler veya felsefi anlatımlar yahut metafor söz konusu olduğunda da etkileyici biçimde izleyiciye ulaşan belgesel unsurdur.

Belgesel müziği, doğrudan duyguları yönlendiren bir etki yapmaktadır. Her bir melodi, insandaki bir başka duyguyu dürterek harekete geçirmekte, duyguları coşturmaktadır (Badstübner-Kizik, 2012: 58). Müziğin belgeselde belgeleri dramaya dönüştüren bir rolü de bulunmaktadır. Bu dramaturjik rol, müziğe ayrı bir işlev yüklemekte, belgelerden oluşan belgesel filmde bir drama etkisi oluşmasına neden olmaktadır (Rabenalt, 2010: 121). Müzikle, bir film türünün bir başka türe dönüştüğü görülmektedir.

Müzik, belgeselin akışını belirleyen temel unsurdur. Filmin başlangıcından sonuna kadar öyküye müzik eşlik etmekte ve filmde vurgulanmak istenenler için müziğe başvurulmaktadır. Bunların yanı sıra müzik, filmdeki sekansların ayrımı ve tek

tek anlaşılması için de bir araç olarak kullanılmaktadır (Herget, 2019: 33). Müzik, belgesel filmin matematiğini belirlerken, yönetmenin de en büyük yardımcısı olarak yaşamsal bir rol üstlenmektedir.

Sonuç

Müzik, sinemanın ortaya çıkışından bu yana, bir biçimde filmlere eşlik eden anlatım aracıdır. Sinemanın ilk dönemlerinde sesin olmaması, filmi müzikle birlikte izleyiciye aktarma fikrini doğurmuştur. Gelişen teknoloji ve değişen yaklaşımlarla birlikte müzik, zamanla filmlerin ana öğelerinden biri olmuştur. Kurgusal filmlerde olduğu gibi, belgesellerde de müzik özenle ve önemle kullanılmıştır.

İlk belgesellerden başlayarak bazen anlatımı güçlendirmek, bazen tümüyle fon oluşturmak, bazen belgeselde yer alan öykü gerçekliğini vurgulamak, bazen de metafor oluşturmak için müzik kullanılmıştır. Belgesel müziği, en çok yönetmenin yaklaşımını, mantığını, iletilerini ortaya koymak rolünü üstlenmiştir. Bu nedenle belgesel yönetmenleri, öyküden, görüntülerden, sekanslardan çok müzik üzerinde çalışmıştır.

Müziğin anlatımsal ve vurgulayıcı gücü, ancak özellikle ritmi belirleyici etkisi onu belgesellerin başlıca unsuru yapmıştır. Temelinde ritim olan müzik, belgeselin ritmini de belirlemenin yanında, sekansların ayırımını vurgulayarak izleyicinin konuyu daha kolay kavramasını sağlamaktadır.

Sonuçta, müzik ilk filmlerden bu yana film yapımının başlıca unsurlarından biri olarak kullanılırken, belgesel yapımlarında belgesele yön veren, belgeselin akışını belirleyen, belgeselin öyküsünü vurgulayan, belgeselin sanatsal yanını belirleyen bir rol üstlenmektedir. Müzik belgeselde, yönetmenin anlatımında ve yaklaşımlarında da en büyük rolü oynarken, belgeselin mantığının ortaya konmasında da temel araç rolünü oynamaktadır.

Kaynakça

Aitken, I. (2013). John Grierson and the documentary film movement. İçinde B. Winston (Ed.), *The documentary film book* (ss. 129-137), British Film Institute.

Allan, D. (2021). Commercial sound: a review the effects of popular music in radio and television advertising. İçinde J. Deaville, S. Tan ve R. Rodman (Edl.), *The Oxford handbook of music and advertising* (ss. 722-740), Oxford University Press.

Badstübner-Kizik, C. (2012). Film + musik = filmmusik? zum potential einer medienkombination im fremdsprachenunterricht. *Jahrgang, 17*, 44-70.

Böder, T., ve Pfaf, N. (2019). Zum zusammenspiel von dokumentarischer text- und bildinterpretation am beispiel der analyse von schriftbildern. İçinde O. Dörner, P. Loos, B. Schäffer ve A. Schondelmayer (Edl.), *Dokumentarische methode: triangulation und blinde flecken* (ss. 135-152), Verlag Barbara Budrich, 135-152.

Coaldrake, K. (2012). New age music and japanese tradition. *The Asia Pasific Journal of Research into Contemporary Music and Popular Culture, 13*, 49-68.

Crylen, J. (2018). Living in a world without sun:jacques cousteau, homoaquaticus, and the dream of dwelling undersea. *Journal of Cinema and Media Studies*, 58, 1-23.

Figl, A. (2019). Dokumentarischer film als interaktive erzählung: die webdoku: interdisziplinäre betrachtungen und ansätze. İçinde C. Heinze, A. Schlegelmilch (Edl.), *Der dokumentarische film und die wissenschaften* (ss. 145-157), Springer Fachmedien Wiesbaden.

Golub, P., ve Jarzebowski, K. (2017). Mychael danna: music as metaphor. İçinde L. Coleman ve J. Tillman (Edl.), *Contemporary film music: investigating cinema narratives and composition* (ss. 195-220), Palgrave McMillan.

Hartmann, B. (2015). Griechisch-römische antike archaisches und klassisches griechenland. İçinde U. Rautenberg ve U. Schneider (Edl.), *Lesen ein interdisziplinäres handbuch* (ss. 707-718), Walter de Gruyter GmbH.

Heinze, C. (2019). Siegfried Kracauer und der dokumentarische film: interdisziplinäre betrachtungen und ansätze. İçinde A. Schlegelmilch (Edl.), *der dokumentarische film und die wissenschaften* (ss. 7-57), Springer.

Herget, A. K. (2019). On music's potential to convey meaning in film: a systematic review of empirical evidence. *Psychology of Music*, 49, 21-49.

Hickethier, K. (2012). Zur analyse des narrativen. İçinde K. Hickethier (Ed.), *Film und fernsehanalyse* (ss. 105-160), J.B. Metzler.

Hißnauer, C. (2010). Möglichkeitsspielräume fiktion als dokumentarische methode anmerkungen zur semio-pragmatik fiktiver dokumentationen. *MEDIENwissenschaft*, 1, 17-28.

Jaksch, D. (2011). *9/11 fiktive realität: authentizität und manipulation im dokumentarischen film*. Diplomica Verlag GmbH.

Jaszoltowski, S., ve Riethmüller, A. (2018). Musik im film. İçinde H. Schramm Ed.), *Handbuch musik und medien* (ss. 1-28), Berlin.

Kara, S., ve Thain, A. (2015). Sonic ethnographies leviathan and new materialisms in documentary. İçinde H. Rogers (Ed.), *Music and sound in documentary film* (ss. 166-179), Routledge.

Lampe, G. (2005). A new look at rober a new look at robert j. flaherty j. flaherty's documentars documentary art. *CLCWeb: Comparative Literature and Culture*, 7, 1-14.

Marks, G. (2020). Free scripts: oscar-drehbücher 2019/ 2020 zum legalen. <https://digitaleleinwand.de/2020/01/05/free-scripts-oscar-drehbuecher-2019-2020-zum-legalen-pdf-download/> (06.05.2021).

Meyer, C. (2016). Musik im geographieunterricht - bedeutung für kultur, mensch und raum. diercke geographie und musik. İçinde C. Meyer (Ed.), *Zugänge zu mensch, kultur und raum* (ss. 5-12), Westermann Verlag.

Miller, A. I. (2019). *The artist in the machine: the world of ai-powered creativity*. The MIT Press.

Odin, R. (2002). Kunst und ästhetik bei film und fernsehen elemente zu einem semio-pragmatischen ansatz. *Semio-Pragmatik, Kunst, Ästhetik, 11*, 42-57.

Özgen, K. (2020). Suha Arın filmografyasında aykırı bir belgesel Tahtacı Fatma (1979): sinematografik analiz. *Etkileşim, 5*, 170-185.

Rabenalt, R. (2010). Filmmusik im dokumentarfilm – die gestaltung von wirkmomenten im spannungsfeld dokumentarischer und fiktionaler erzählformen durch musik. *Kieler Beiträge zur Filmmusikforschung, 6*, 101-123.

Remter, M. (2017). *Die erfahrung des unsichtbaren evokation im dokumentarfilm*. Universitätsbibliothek der Ludwig-Maximilians-Universität.

Rodman, R. (2021). The persistence of memory: structural functions of music in commercial jingles. İçinde J. Deaville, S. Tan ve Ron Rodman (Ed.), *The Oxford handbook of music and advertising* (ss. 414-435), Oxford University Press.

Santi, M., ve Berner, E. (2021). *Music - media - history: re-thinking musicology in an age of digital media*. Transcript Verlag.

Sözen, M. F. (2017). Anlatımsal bir öge olarak belgesel sinemada ses tasarımı: tanımlar, örnekler, çözümlenmeler. *Journal of Academic Social Sciences, 42*, 20-46.

Toker, O. (2003). Film müziği hakkında. *Sanat Dergisi, 4*, 85-100.

Way, L. C. S., ve McKerrell, S. (2017). *Music as multimodal discourse semiotics, power and protest*. Bloomsbury Publication.

Zimmermann, L. J. (2015). *Citizen journalism footage im dokumentarfilm. demokratiefördernde potenziäle documentarfilmischer hybride*. Diplomice Verlag GmbH.

Extended Abstract

Introduction

Cinema has started its historical journey in silence. It appeals to only one sense in the early periods. This situation has led to new searches in a short time. It didn't take long before it started appealing to a second sense, namely the hearing. For this reason, the films were presented to the audience with music. In this context, the use of music in cinema is even older than voiceover and dubbing. The soundtrack emerges as one of the main production elements and means of expression in all genres of cinema. Soundtracks have a structure that increases the emotional effect, completes the narration, and connects the audience to the film more. Therefore, producers and directors attach importance to music as much as the other elements that make up the film. Of course, in both fictional films and documentary movies, music is used for different effects and purposes. This study examines the characteristics of the music used in documentary films and is important in terms of

discussing the effect of music on the film and its role in the film. The topics covered by the documentary film may differ. However, in every documentary film, music strengthens the way the subject is handled, conveys the director's approach to the audience, reveals the logic of the film and ensures that the messages are delivered to the audience in the desired way. In this study, it is aimed to reveal the role of the use of music in documentary films by examining examples of different films. Music, which is as important as script and shooting techniques, reveals the approach of the director while determining the rhythm in documentary films, emphasizes the message of the film and completes the emotional and aesthetic side of the documentary based on reality and realism. So much so that the documentary soundtrack is the key element that reveals the nature of the film and is one of the principal materials of the documentary.

Method

In the study, the literature formed about the use of music in documentary film will be discussed in the form of a literature summary. Then, in the context of the subject of the study, sample documentary films will be examined cinematographically and will be handled with the method of narrative analysis. The use of music in the discussed films will be made clear in terms of roles, approaches and effects. In this context, the films discussed in the study are as follows: *Monde du Silence* (Jacques-Yves Cousteau, 1956), *Nanook of the North* (R. J. Flaherty, 1922), *Silk Road* (Kitaro, 1980), *Koyaanisqatsi* (Godfrey Reggio, 1982), *Powaqqatsi* (Godfrey Reggio, 1988), *Dört Mevsim İstanbul* (Ömer Lütfi Akad, 1990), *Suyla Gelen Kültür* (Ertuğrul Karslıoğlu, 1988), *Fırat'ın Türküsü* (Ertuğrul Karslıoğlu, 1991), *Zaman* (Suha Arın, 1976), *Tahtacı Fatma* (Suha Arın, 1979).

Result and Discussion

Music is a means of expression that has been used since the early years of cinema. In these years, the lack of technology for the use of sound in film has created an environment for film producers and directors to use music. In the process that followed and continues today, it is seen that music is used as one of the main elements of films in the cinematographic and narrative context. This is the case not only in fictional films but also in documentary films.

Since the first documentary examples in the history of cinema, there have been some examples in which music is used sometimes to strengthen the narrative, sometimes to create a background music that spreads throughout the documentary, sometimes to emphasize the reality of the events in the documentary, and sometimes to create a metaphor. Among the most important roles of music, goals such as reflecting the approach, logic and messages of the director in a clear and emphasizing manner emerge. This is why documentary directors focus on music as much as on stories, images, and sequences.

The narrative and emphasis power of music, but more than anything else, its rhythm-defining effect makes it the main element of documentary films. While the

Mahmut Yavuz Türkmen & Sedat Cereci

music shaped on rhythm in the basic context determines the rhythm of the documentary, on the other hand, it makes the distinction of the sequences clear, thus enabling the audience to grasp the subject more easily.

As a result, while music has been used as one of the main elements of filmmaking since the early years of cinema, it also appears as an element that guides the documentary in documentary production, determines its flow, emphasizes the story handled in the documentary, and reveals the artistic side of the documentary. While music has an important place in the narration and approach of the director in the documentary, it also functions as a basic tool in presenting the logic of the documentary to the audience.